Практична робота: ОБЛІК ПРОЦЕСУ ПОСТАЧАННЯ

Мета заняття: Вміти складати бухгалтерські проведення процесу постачання, вести відображення господарських операцій на синтетичних та аналітичних рахунках бухгалтерського обліку.

Вміти проводити розподіл транспортно-заготівельних витрат.

Для забезпечення ритмічної і безперебійної діяльності кожне підприємство повинне мати у своєму розпорядженні засоби виробництва. Виходячи із цього, процес постачання є першочерговою умовою забезпечення процесу виробництва на підприємстві і пов'язаний із необхідністю забезпечення його засобами праці та предметами праці у відповідності із укладеними щодо цього угодами.

Підприємство купує матеріальні цінності та сплачує вартість витрат за їх доставку, витрати зі страхування, транспортування, розвантаження (тобто транспортно-заготівельні витрати) тощо.

Основними завданнями бухгалтерського обліку придбання матеріальних цінностей є:

– правильний і своєчасний розрахунок обсягів закупівель;

– облік надходження матеріальних цінностей на підприємство;

– облік розрахунків з постачальниками за придбані матеріальні цінності та з підрядниками за транспортно-заготівельні витрати;

– визначення фактичної собівартості закуплених матеріальних ресурсів.

У більшості випадків виробничі запаси надходять від постачальників. Згідно з П(С)БО 9 "Запаси", запаси що надійшли від постачальників, обліковуються за **первісною вартістю**.

Первісною вартістю придбаних запасів є фактична собівартість придбання, яка складається з таких витрат:

— купівельна вартість запасів;

— транспортно-заготівельні витрати.

Для обліку процесу постачання використовують систему синтетичних та аналітичних рахунків. Операції з придбання матеріальних цінностей обліковують безпосередньо на рахунках обліку запасів: 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 28 "Товари" та ін. Облік розрахунків з постачальниками за отримані від них ТМЦ та з іншими організаціями за надані послуги (транспортно-експедиторські, страхування тощо) здійснюють на рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" та інших рахунках.

В процесі постачання формуються виробничі запаси підприємства.

Синтетичний та аналітичний облік процесу постачання здійснюють бухгалтери сектору матеріального обліку. На складі виробничих запасів здійснюється ***сортовий кількісний оперативно-технічний облік***, який ведуть на **картках** або в **книгах складського обліку** завідувачі складом

(комірники). Визнання та первісна оцінка запасів регулюється П(С)БО 9 "Запаси".

Облік придбаних виробничих запасів на підприємстві можна вести за фактичною собівартістю, за купівельними цінами з виділенням транспортно-заготівельних витрат, за обліковими цінами з виділенням відхилень.

Особливості ведення обліку запасів за купівельними цінами з виділенням транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ) полягають в наступному. ТЗВ включаються до собівартості придбаних запасів або загальною сумою відображаються на окремому субрахунку, відкритому до рахунків обліку запасів.

Як включити ідентифіковані транспортні витрати до вартості конкретних видів запасів?

Порядок включення ідентифікованих (тобто коли відомо, які конкретно запаси транспортувалися) транспортних витрат до вартості конкретних видів запасів залежить від того, чи оплачуються такі витрати окремо від вартості запасів, чи разом.

Якщо транспортування (доставка) оплачується разом із вартістю самих запасів (доставка здійснюється постачальником, але виділяється в рахунку окремо), то підприємство може включати вартість транспортування до вартості конкретних одиниць запасів безпосередньо при оприбуткуванні, включаючи вартість доставки до первісної вартості таких запасів.

Приклад 1 *Придбано 100 од. товару «А» за ціною 2300 грн/од. без урахування ПДВ, на загальну суму 230000 грн. Вартість доставки оплачується додатково постачальнику і становить 4500 грн (також без ПДВ), разом 234500 грн. Підприємство має право оприбуткувати одразу 100 од. товару «А» за ціною 2345 грн (2300 грн + 4500 грн : 100) на загальну суму 234500 грн.*

Відображення операції придбання товарно-матеріальних цінностей (процес постачання) в обліку:

Синтетичний рахунок 20 Виробничі запаси

Дебет	Кредит
$S_п$ -	
1.230 000	
2. 4 500	
Оборот	
234 500	
$S_к$ – 234 500	

Синтетичний рахунок 63 Розрахунки з постачальниками та підрядниками

Дебет	Кредит
	$S_п$ -
	1.230 000
	2. 4 500
	Оборот
	234 500
	$S_к$ – 234 500

Аналітичний рахунок до синтетичного рахунку 20 Виробничі запаси

Дебет Товар "А" Кредит

Дата	Зміст запису	Кільк., од	Сума, грн	Дата	Зміст запису	Кільк.	Сума, грн
	$S_п$	-	-				
07.09.	Надійшло від постачальників	100	230000				
07.09.	ТЗВ		4500				
	Оборот	100	234500		Оборот	-	-
	$S_к$	100	234500				

Якщо в цих умовах оприбутковуються кілька видів запасів, має бути зроблено розподіл. Розподіл роблять економічно доцільним шляхом — тобто залежно від показників товару і цінової політики перевізника-постачальника щодо послуг доставки. Справді, якийсь товар може бути дуже важким, якийсь — мати велику довжину, тож навіть за меншої вартості, ніж іншого товару, його доставка може коштувати значно дорожче. Для розподілу таких витрат бухгалтеру може знадобитися відповідний документ (довідка, повідомлення) від підрозділів, відповідальних за придбання товару, що встановлює базу розподілу витрат на доставку (вагу, довжину, об'єм, вартість, кількість місць тощо).

При більш-менш однорідних показниках товару, або якщо згадані показники не впливають на вартість витрат на доставку чи такий вплив є незначним, розподіл може здійснюватися за вартістю (за аналогією, адже у додатку до П(С)БО 9 при обліку неідентифікованих ТЗВ використано вартісний критерій (питому вагу).

Приклад 2 *Придбано 50 од. товару «Б» по 120 грн/од. на загальну суму 6000 грн (без ПДВ) та 100 од. товару «В» по 100 грн/од. на загальну суму 10000 грн (без ПДВ). Загальна вартість товару — 16000 грн. Загальна вартість витрат з доставки становить 3000 грн (без ПДВ). Для розподілу ТЗВ використовуємо вартісний критерій (питому вагу).*

Аналітичні рахунки до синтетичного рахунку 20 Виробничі запаси

Дебет Товар "Б" Кредит

Дата	Зміст запису	Кільк., од	Сума, грн	Дата	Зміст запису	Кільк.	Сума, грн
	$S_п$	-	-				
09.09.	Надійшло від постачальників	50	6000				
09.09.	ТЗВ товару "Б "		1125				
	Оборот	50	7125		Оборот	-	-
	$S_к$	50	7125				

Дебет Товар "В" Кредит

Дата	Зміст запису	Кільк., од	Сума, грн	Дата	Зміст запису	Кільк.	Сума, грн
	$S_п$	-	-				
09.09.	Надійшло від постачальників	100	10000				
09.09.	ТЗВ товару "В"		1875				
	Оборот	100	11875		Оборот	-	-
	$S_к$	100	11875				

Дебет Транспортно-заготівельні витрати Кредит

Дата	Зміст запису	Сума, грн	Дата	Зміст запису	Сума, грн
09.09	ТЗВ	3000			
			09.09	ТЗВ товару "Б "	1125
			09.09	ТЗВ товару "В"	1875
	Оборот	3000		Оборот	3000
	$S_к$	-			

Товар «Б» у сумі 6000 грн становить 37,5% від загальної вартості товару 16000 грн, а товар «В» у сумі 10000 грн — 62,5%.

Визначаємо ідентифіковані витрати на доставку товару «Б» (37,5% від загальної вартості витрат з доставки): 3000 грн х 37,5% = 1125 грн.

Визначаємо ідентифіковані витрати на доставку товару «В» (62,5% від загальної вартості витрат з доставки): 3000 грн х 62,5% = 1875 грн.

Підприємство має право оприбуткувати товар «Б» на загальну суму 7125 грн (6000 грн + 1125 грн) за ціною 142,50 грн/од. (120 грн + 1125 : 50 од).

Підприємство має право оприбуткувати товар «В» на загальну суму 11875 грн (10000 грн + 1875 грн) за ціною 118,75 грн/од. (100 грн + 1875 : 100 од)

Сума ТЗВ щомісячно розподіляється між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою запасів, що вибули за звітний місяць. Сума ТЗВ, яка належить до запасів, що вибули, визначається як добуток середнього відсотка ТЗВ і вартості запасів, що вибули, з відображенням її на тих самих рахунках обліку, у кореспонденції з якими відображено вибуття цих запасів.

Середній відсоток ТЗВ визначається діленням суми залишків ТЗВ на початок звітного місяця і ТЗВ за звітний місяць на суму залишків запасів на початок місяця і запасів, що надійшли за звітний місяць.

Порядок розподілу ТЗВ на підприємствах, що застосовують окремий субрахунок обліку ТЗВ розглянемо на прикладі.

№	Зміст запису	Вартість запасів (ВЗ), тис.грн (рахун.20,22,28 та.ін)	Транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ), тис.грн
1.	Залишок на початок місяця	200 (ВЗп)	30 (ТЗВп)
2.	Надійшло за місяць (Зн)	450 (ВЗн)	70 (ТЗВн)
3.	Вибуло за місяць (витрачено, реалізовано тощо)	550	85
4.	Залишок на кінець місяця (ряд. 1 + ряд. 2 – ряд. 3)	100	15

Відсоткове співвідношення ТЗВ до купівельної вартості придбаних виробничих запасів (ВЗ) визначається розрахунком:

$$\frac{ТЗВп + ТЗВн}{ВЗп + ВЗн} \times 100\% \qquad \frac{30 + 70}{200 + 450} = 0,15384615... \times 100\% = 15.38\%$$

Сума транспортно-заготівельних витрат, що за розподілом припадає на запаси, які вибули у звітному місяці, становить: 550 х 15,38% = 85 тис. грн.